

Første brug af krigsgas den 22. april 1915

Indledning

Maskingeværer, skyttegravskrig, flyvemaskiner og den første brug af kampvogne er nogle af de indtryk, som kendetegner den generelle opfattelse af Første Verdenskrig. Hertil kan tilføjes brugen af krigsgas, der indtil fremkomsten af atomare våbensystemer, stod som et af de mest frygtede våben, mod militære og senere civile mål.

Om den første brug af krigsgas

Uddrag af *Beskyttelsesmidler mod Atom-, Biologisk- og Kemisk Krig* (Kilde 1):

"... Da det lykkedes franskmændene at stoppe den tyske fremrykning i Slaget ved Marne, stivnede krigen i den årelange skyttegravskrig. For igen at få bevægelse i krigen, besluttede tyskerne sig til at anvende gaskrig, i første omgang ved hjælp af luftarten klor. Dette middel havde man i stort omfang i den tyske industri, så midlet var lige for hånden.

Gasforgiftede soldater fra 45. (algierske) Division [1](#)
Fra *The Great War in a Different Light*.

Den første anvendelse fandt sted den 22. april 1915 ved Bixhote-Langemark ved Ypres i Flandern.

Det var nærmest som et forsøg, og man havde ikke forudset den succes angrebet fik, hvorfor man ikke havde styrker parat til at følge succesen op.

Angrebet blev udført ved, at man simpelthen stillede en lang række trykflasker med klor op i en skyttegrav overfor de franske stillinger, og på et givet tidspunkt, da vinden var gunstig og bar over mod de franske stillinger, åbnede man for hanerne.

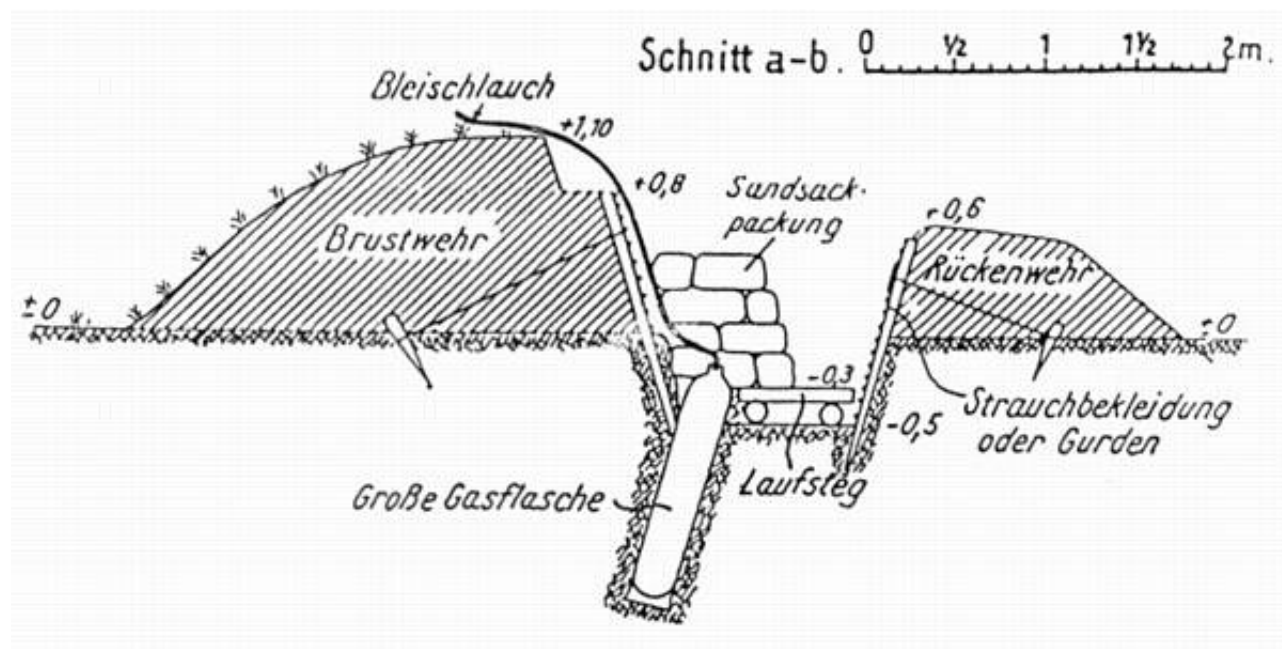

Tysk klorudblæsningsanlæg i en skyttegrav.
Fra Kilde 1.

Det tyske betjeningsmandskab var forsynet med store kredsløbsapparater (iltapparater), som man anvendte i kulminerne. Disse var naturligvis for store og kostbare til at man kunne uddele dem til alle soldaterne.

Den almindelige soldat blev forsynet med en klud, vædet i natriumtiosulfat (fixérsalt), der neutraliserer klorgas. Kluden skulle bindes om næse og mund, så man trak vejret gennem den.

Da hanerne blev åbnet, rullede en gulgrøn klorsky over mod de franske linjer, og da de først ramte (soldater), faldt hostende og rallende om, blev alle grebet af panik og løb tilbage fra stillingerne, efterladende flere hundrede døde og døende.

Skitse af et tysk klorudblæsningsanlæg.

Fra Kilde 1.

Modforanstaltninger

Tyskerne havde som sagt ikke forventet dette gunstige resultat og kunne ikke følge heldet op. Da det først gik op for dem, hvad de kunne have opnået, var det allerede for sent.

Modforanstaltninger blev truffet i form af udleverede, primitive masker i lighed med de tyske, og allerede i løbet af en halv snes dage var der udleveret masker til de allierede.

Indtil masker var udleveret, havde nogle dog reddet livet ved at trække vejret gennem en sok, fyldt med muldjord eller en flaske, hvis bund var slået ud og erstattet med en ombundet klud, der holdt muldjorden i flasken [2](#)).

Den tyske anvendelse af krigsgas vakte et internationalt ramaskrig, men tyskerne påstod, at franskmændene allerede havde anvendt gaskrig, idet man på krigsfanger havde fundet instruktion om anvendelse af håndgranater med tåregas.

Dette kan muligvis være rigtigt, idet politiet i Paris havde anvendt dette middel mod de store kriminelle bander, der huserede i Paris i 1910 ..."

Menig, 4^e Regiment d'Infanterie Coloniale, 1915.

Fra Kilde 5.

På brystet bærer soldaten sin gasmaske;

på huen føres et par beskyttelsesbriller.

Om flygtige krigsgasser

Den klorgas, som blev anvendt ved Ypres, hører til typen af krigsgasser, der betegnes som flygtige. Koncentrationer opløses hurtigt, man regnede med 10-30 minutter, alt afhængig af vind, vejr og terræn. Effekt af udlægning af flygtige krigsgasser fås ved en vind af passende styrke - 2 til 4 sekundmeter. Stærk vind og regn nedsætter virkningen af gassen; gassen damper hurtigere bort i stærkt solskin end i kulde. (Kilde 2)

Gasarterne i denne gruppe angriber kun i luftform og gennem åndedrætsvejene, og målet for dem er at nedbryde lungernes funktion. Hvis store mængder indåndes, vil det resultere i, at lungerne fyldes med væske, og døden vil indtræde på grund af iltmangel. De indledende symptomer er hoste, kvælningsfornemmelser og hovedpine. (Kilde 3)

Afslutning

Denne artikel kan med fordel læses sammen med [Om 1/2nd London Heavy Battery, Royal Garrison Artillery](#), der beskriver en af de engelske enheder, der kom til at mærke følgerne af det første angreb med krigsgas.

I tillæg hertil kan også læses *An Eyewitness Account of the First Gas Attack*, der findes på hjemmesiden *The Great War in a Different Light*. Fra øjenvidneskildringen er der mulighed for at finde flere oplysninger og billedmateriale om gaskrigen.

Yderligere kan beretningerne på hjemmesiden *The Great War 1914-1918, Battle Study: The Second Battle of Ypres* anbefales. Her behandles i detaljer, hvorledes bl.a. den 45. (algierske) Division oplevede angrebet.

Kilder

1. *Beskyttelsesmidler mod Atom-, Biologisk- og Kemisk Krig* af oberstløjtnant A.V. Skjødt, tidligere Forsvarets ABC-tjeneste. Hæfte fra Tøjhusmuseets særudstilling 30. november 1990 - 28. april 1991, København 1990.
2. *Lærebog for Hærens menige, del 1*, København 1946.
3. *Feltinstruktion for Enkeltmand*, udgivet af Hærkommandoen, København 1959.
4. *Gas* af Ian V. Hogg, Weapons Book No. 43 i serien *Balentine's Illustrated History of the Violent Century*, New York 1975, SBN 345-24392-7-200.
5. *Men at War 1914-1945: French Colonial and African Troops, Sergeant, le Régiment de Marche de Zouaves, France 1914*, udgivet i samarbejde med Osprey af Del Prado Publishers, Madrid 2000, ISBN 84-8372-516-9.

Nogle af de første franske gasmasker.

Fra Kilde 4.

Per Finsted

Noter:

- 1) Farvelagt gengivelse af et billede, der blev bragt sammen med Illustrated War News' (= Illustrated London News) beretning fra 5. maj 1915.
- 2) Kilde 3 angiver tilsvarende modforanstaltninger, såfremt en soldats gasmaske bliver ødelagt.